

Гора Микола Ігорович,

аспірант кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО КУРСУ НА ЧЛЕНСТВО В ЄС І НАТО

У сучасних умовах трансформації української державності особливого значення набуває дослідження інституційного механізму реалізації конституційного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору. Центральне місце у цьому механізмі належить Кабінету Міністрів України як вищому органу у системі виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики та виконання Конституції України.

Відповідно до конституційної моделі поділу влади, закріпленої у статті 6 Конституції України [1], виконавча влада виконує функцію практичного впровадження законодавчих приписів та організації державного управління. У цьому контексті Кабінет Міністрів України виступає не лише адміністративним органом, а інституційним центром реалізації конституційних норм і стратегічних орієнтирів держави. Його діяльність має комплексний характер і охоплює нормотворчу, організаційну, координаційну та контрольну функції.

Особливого значення роль уряду набуває у зв'язку із закріпленням у 2019 році в Конституції України стратегічного курсу на членство в ЄС і НАТО [2]. Цей курс має характер норми-принципу, що визначає загальний напрям державної політики, але не встановлює конкретних механізмів його реалізації. Саме тому його практичне втілення потребує системної діяльності органів виконавчої влади, насамперед Кабінету Міністрів України [3].

У конституційно-правовому вимірі Кабінет Міністрів України виступає суб'єктом забезпечення конституційного курсу. Під забезпеченням у цьому контексті слід розуміти діяльність, спрямовану на створення правових, організаційних та матеріальних умов для реалізації конституційної норми. На відміну від гарантування, яке має охоронний характер і

пов'язане передусім із діяльністю Президента України, забезпечення має функціонально-операційний зміст і реалізується через механізми державного управління [4].

Таким чином, забезпечення включає:

- нормативно-правове впровадження стратегічних положень Конституції;
- координацію діяльності органів виконавчої влади;
- формування та реалізацію державної політики;
- створення умов для досягнення стратегічної мети.

Компетенційна основа діяльності Кабінету Міністрів України у цій сфері визначається статтями 113–116 Конституції України [3]. Уряд забезпечує виконання Конституції і законів, проводить внутрішню і зовнішню політику, розробляє та реалізує державні програми, а також координує діяльність центральних органів виконавчої влади. Це дозволяє розглядати його як ключовий елемент механізму практичної реалізації стратегічного курсу держави.

Конституційний курс на членство в ЄС і НАТО має імперативний характер і є обов'язковим для всіх органів публічної влади. Для Кабінету Міністрів України це означає необхідність інтеграції відповідного стратегічного напрямку у всі сфери державної політики – економічну, соціальну, правову та безпекову. Таким чином, забезпечення курсу не є окремою функцією уряду, а становить системну основу його діяльності.

Важливою складовою забезпечення конституційного курсу є координаційна роль уряду. Саме Кабінет Міністрів України формує єдину систему виконавчої влади, визначає пріоритети діяльності міністерств та забезпечує узгодженість їхніх дій. У контексті європейської та євроатлантичної інтеграції така координація набуває особливого значення, оскільки інтеграційні процеси охоплюють усі сфери державного управління [5].

Окрему роль відіграє бюджетна та програмна діяльність уряду. Реалізація стратегічного курсу неможлива без належного фінансового забезпечення та планування реформ. Через державні програми та бюджетні механізми стратегічна норма-принцип набуває конкретного змісту і трансформується у практичні управлінські рішення. Водночас діяльність Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення конституційного курсу має здійснюватися в межах принципу верховенства права. Це

означає, що уряд не має права змінювати зміст стратегічного курсу або визначати альтернативні напрями розвитку держави. Його повноваження обмежені Конституцією та законами України, а дискреція має функціональний характер [6].

Суттєве значення для реалізації конституційного курсу має також інституційна спроможність уряду. Вона включає здатність ефективно формувати та реалізовувати державну політику, забезпечувати координацію органів виконавчої влади, здійснювати якісну нормотворчу діяльність та підтримувати стабільність управлінських процесів. Інституційна спроможність є необхідною умовою перетворення формальних повноважень на реальний механізм досягнення стратегічної мети.

Повноправне членство України в ЄС і НАТО у конституційно-правовому вимірі є:

- стратегічною метою держави;
- юридичним результатом реалізації конституційного курсу;
- орієнтиром трансформації національного правопорядку;
- критерієм оцінки ефективності діяльності органів публічної влади.

Досягнення цієї мети передбачає комплексну трансформацію правової системи, гармонізацію законодавства, реформування інституцій та модернізацію публічного управління. Усі ці процеси реалізуються через діяльність Кабінету Міністрів України як центрального суб'єкта виконавчої влади. Практика Конституційного Суду України підтверджує, що забезпечення конституційних приписів пов'язане зі створенням ефективних механізмів їх реалізації та здійснюється у межах компетенції органів виконавчої влади. Це підкреслює, що забезпечення має не декларативний, а практичний характер і спрямоване на досягнення реального результату.

Отже, Кабінет Міністрів України є суб'єктом забезпечення конституційного курсу на членство в ЄС і НАТО в силу своєї конституційної природи, компетенції та функціонального призначення. Його діяльність забезпечує трансформацію стратегічної норми-принципу у систему конкретних управлінських рішень, державних програм і реформ.

Кабінет Міністрів України виступає центральною ланкою інституційного механізму реалізації конституційного курсу держави. Поєднання компетенційного, функціонального та інституційного вимірів його діяльності дозволяє забезпечити системне впровадження стратегічних приписів Конституції України та досягнення визначеної нею мети – набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору.

Список використаних джерел

1 Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07 лют. 2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

3. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лют. 2014 № 794-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/794-18>

4. Deshko L. M., Hospodarets D. M. The interaction of the President of Ukraine with the Parliament and bodies of the executive power: problems of theory and practice. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023. No. 1. P. 76–81. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2023.1.10>

5. Омелько І. І. Конституційне закріплення принципу взаємодії гілок влади: досвід України і зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. Вип. 90, ч. 1. С. 314–320. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.41>. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/09/43.pdf>

6. Колодій А. М. Демократія, верховенство права та права людини у контексті європейської інтеграції України. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія «Юридичний вісник», «Повітряне і космічне право». 2008. Вип. 2. С. 33–38.